

DOKKUM, DE KERK VAN DOOPSGEZINDEN EN REMONSTRANTEN

Achtergrond en geschiedenis.

Na de godsdiensttwisten tussen Remonstranten en Contraremonstranten tijdens het Twaalfjarig Bestand (1609-1621), die uiteindelijk door de Synode van Dordrecht in het voordeel van de Contraremonstranten werden beslecht, zochten verschillende Remonstranten hun toevlucht in Dokkum: blijkbaar was de sfeer hier verdraagzamer dan in Holland, wat ook wel blijkt uit het grote aantal Doopsgezinden dat binnen de stadswallen was gevestigd. Ook de Remonstrantse voorman Dirk Raphaëlsz. Camphuyzen sleet zijn laatste dagen in Dokkum; zijn schedel wordt er nog altijd bewaard. Toch was het calvinisme in de vorm van de Nederduits Hervormde kerk de enig officieel toegelaten godsdienst en moesten alle andere stromingen min of meer in het geheim samenkomen, al werden ze niet vervolgd.

Na 1795 kwam er meer godsdienstvrijheid. In Dokkum besloten de Remonstranten en Doopsgezinden om de gemeenten samen te voegen, hetgeen in 1798 een feit werd. Voor de diensten werd nu gebruik gemaakt van het kerkgebouw van de Doopsgezinden.

In 1840 werd voor f 2776,83 de gehele buitenkant van de kerk gerepareerd, maar tien jaar later bleek ook het interieur in slechte staat te verkeren en men trok de Leeuwarder architect Thomas Romein aan om advies te geven. Zijn plannen waren echter nogal kostbaar en er waren toen gemeenteleden die het hele kerkgebouw maar wilden vernieuwen.

Exterieur.

In december 1851 besloot de gemeente een nieuwe kerk te stichten en Romein maakte hiervoor het ontwerp en een kostenbegroting van f 10065,- exclusief het architectenhonorarium. Aannemer Ozinga was bij de aanbesteding de laagste inschrijver. Voor f 8269,- wilde hij de kerk wel bouwen. In juli 1852 werd de eerste steen gelegd, op 19 december van hetzelfde jaar werd de kerk in gebruik genomen, wat zeker een snelle bouwtijd mag worden genoemd! De buitenkant van de kerk is overwegend classicistisch van vorm, waarbij de toren een wat merkwaardige indruk maakt. Het muurwerk van de kerk bleek bij de restauratie in 1972 niet erg sterk te zijn (gevolg van de korte bouwtijd?), zodat men genoodzaakt was het muurwerk te versterken met gegalvaniseerde T-profilen. De toren is in 1987 gerestaureerd, waarbij men de gehele toren van de kerk heeft gelicht.

Interieur.

Het kerkgebouw is van binnen erg sober, wat past bij de Doopsgezinde traditie. De korte zijden van het rechthoekige gebouw bevatten elk een galerij met bogen. Op één van deze galerijen staat het orgel en onder het orgel de preekstoel. Verder zijn de muren inwendig voorzien van pilasters, bekroond door eenvoudige kapitelen. Het meubilair is bij de laatste inwendige restauratie van 1972/1973 opnieuw geverfd en bij die gelegenheid is ook de vloerbedekking aangebracht.

In het orgelfront en op het preekgestoelte komen dezelfde ornamenten voor, ze dateren beide nog uit de bouwtijd van de kerk. Of de koperen lessenaar ook uit deze tijd stamt valt te betwijfelen, hij maakt een oudere indruk en zou nog uit de oude kerk kunnen komen.

Het orgel

In 1862 bleek het kabinetorgel aan vernieuwing toe. Het was, met een door de orgelmaker Hardoff uit Leeuwarden gemaakt front, in 1831 door de gemeenteleden geschonken. De orgelbouwer L. van Dam uit Leeuwarden bouwde achter de orgelkast van Hardorff een nieuw orgel, waarbij ook ouder pijpwerk werd gebruikt. Op 6 september 1863 werd het nieuwe orgel in gebruik genomen. Het had de gemeente f 1370,- gekost. De dispositie van dit orgel luidt:

Prestant	8 vt.
Viola	8 vt.
Bourdon	16 vt.
Voix Céleste	8 vt.
Holpijp	8 vt.
Octaaf	4 vt.
Quint	3 vt.
Gemshoorn	2 vt.
Roerfluit	4 vt.
Cornet	3 sterk
Trompet	8 vt., gedeeld
Bourdon	16 vt., alleen in het pedaal.
Tremulant	

Het orgel heeft één klavier; lopende van C - g^{'''},
Het pedaal loopt van C - d['].

L.K. van der Meer
2003